

Opintokäynnit ja -retket, leirikoulut sekä muu koulun ulkopuolella järjestettävä opetus ja toiminta Pelkosenniemen koulussa

Opintokäynnit, -retket ja leirikoulut kuuluvat koulun opetukseen. Koulun ulkopuolinen toiminta kirjataan Pelkosenniemen koulun vuosittaiseen lukuvuosisuunnitelmaan.

Opetushallitus korostaa ohjeistuksessa koulun ulkopuolisen opetuksen merkitystä. ”Koulun ulkopuolella annettavalla opetuksella luodaan toimintakulttuuria, johon kuuluu vuorovaikutus ja yhteistyö ympäröivän yhteisön kanssa. Retkien ja vierailujen avulla voidaan myös monipuolistaa oppimisympäristöjä ja työtapoja sekä tarjota elämyksiä, jotka innostavat oppilaita osaamisen kehittämiseen. Oppilaiden aktiivisuutta ja oppimaan oppimista edistää se, että opiskelu tapahtuu autenttisisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Koulun ulkopuolella annettava opetus on myös omiaan lisäämään oppilaiden hyvinvointia ja osallistuvaa kansalaisuutta. Vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostetaan kaikkien näiden seikkojen tärkeyttä opetuksen toteuttamisessa.”

Koulun ulkopuolella järjestettävän opetuksen, etenkin leirikoulun suunnitteluun tulee varata riittävästi aikaa. Suunnittelussa tulee muistaa, että koulun ulkopuolella järjestettävä opetus ja muu toiminta ovat osa koulutyötä. Leirikoulut, retket ja opintokäynnit ovat opetussuunnitelman mukaista toimintaa ja niissä noudatetaan samoja sääntöjä ja periaatteita kuin muussakin koulutyössä.

Opettajan rooli on keskeinen koulun ulkopuolella järjestettävää opetusta ja muuta toimintaa toteutettaessa. Hänellä on jakamaton vastuu toimintaan osallistuvien oppilaiden turvallisuudesta. Hänellä on myös päätösvalta toiminnan toteutumisesta, järjestämispaikasta ja järjestelyistä.

Koulun ulkopuolella järjestettävän opetuksen ja muun toiminnan suunnittelun ja toteutuksen ohjeistus ja linjaukset.

Lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan koulun ulkopuolella järjestettävä opetus ja muut toiminta seuraavasti:

- Opintokäynnit, jotka ovat enintään yhden koulupäivän pituisia.
- Opintoretket, jotka ovat kuin opintokäyntejä, mutta voivat olla yhtä koulupäivää pidempiä.
- Leirikoulut, jotka ovat useamman koulupäivän pituisia opetustapahtumia, jotka edellyttävät matkustamista ja yöpymistä matkakohteessa koulun ulkopuolella. Leirikoulun sisältö on sekä opetuksellinen että yhteisöllinen. Yökoulu rinnastuu leirikouluun, jos se toteutetaan muualla kuin koulun tiloissa.

Näiden lisäksi voidaan toteuttaa erilaisia retki- ja teemapäiviä. Koulujen retki- ja teemapäivät eivät välttämättä liity suoraan jonkin oppiaineen tai oppiaineiden opiskeluun, vaan niiden tavoitteena on koulutyön ja oppilaiden hyvinvoinnin laaja-alainen tukeminen.

Kaikkeen koulun ulkopuolella järjestettävään opetukseen ja muuhun toimintaan sovelletaan samoja periaatteita ja sääntöjä, jotka on kuvattu tarkemmin alla.

Maksuttomuus

Perusopetus on oppilaille maksutonta. Koulun ulkopuolella järjestettävä toiminta rahoitetaan opetukseen kohdennetuista varoista huomioiden opetussuunnitelman mukaiset oppiainekohtaiset tarpeet ja oppilaiden yhdenvertaisuus.

Rehtori päättää koulun resurssien resurssin jakamisesta ja siitä, minkälaisista koulun ulkopuolella järjestettävää toimintaan on näiden resurssien puitteissa mahdollista toteuttaa. Pääsääntöisesti koulun varoista on mahdollista kustantaa yksittäisiä opintokäyntejä tai -retkiä sekä koulun yhteisiä retki- ja teemapäiviä. Leirikoulujen järjestäminen on mahdollista vain oppilaiden ja vanhempien yhdessä keräämien varojen turvin. Varojen keruun tulee kuitenkin olla oppilaille ja huoltajille vapaaehtoista.

Osallistuminen

Oppilaat ovat velvollisia osallistumaan koulun ulkopuolella järjestettävään, opetussuunnitelman mukaiseen toimintaan, joka on kestoaltaan enintään yhden työpäivän mittainen. Osallistuminen on vapaaehtoista, mikäli osallistuminen edellyttää yöpymistä toiminnan kohteessa. Valinnaisaineeseen voi liittyä yöpyminen. Tällöin oppilaat ovat velvollisia osallistumaan yön yli kestäväseen toimintaan. Tästä voidaan poiketa erityisestä syystä (esim. terveydellinen). Yöpyminen on mainittu valinnaisaine-esitteessä.

Oppilaat ovat siis velvoitettuja osallistumaan esim. oppiainekohtaisille opintokäynneille tai koko koulun yhteiseen liikuntapäivään, jotka toteutuvat yhden työpäivän aikana. Oppilaita ei voida velvoittaa osallistumaan oman luokan tai ryhmän yöpymistä edellyttävään opintoretkeen tai leirikouluun.

Jos oppilas ei osallistu koulun ulkopuolella järjestettävään toimintaan, hänelle järjestetään lukujärjestyksen mukaisesti opetusta omassa koulussa tällaisen toiminnan ajaksi.

Suunnittelu

Koulun ulkopuolelle suuntautuva opintoretki tai leirikoulu tulee suunnitella huolellisesti. Leirikoulun varainkeruu on hyvä suunnitella etukäteen ja varainkeruun pelisäännöt ennalta läpinäkyviksi. Aikatauluihin lisätään joustovaraa ja varasuunnitelmat laaditaan huomioiden mm. äkilliset säämuutokset sekä kuljetusten peruutukset tai viivästymiset. Osallistujien turvallisuuden varmistaminen on kaikissa suunnitelmissa etusijalla.

Valvojia tulee olla riittävästi mukana. Opettaja ja rehtori arvioivat retkelle lähtevien valvojien määrän. Uintia sisältävillä retkillä ja leirikoulussa tulee olla toimintaan osallistuvien oppilaiden kanssa samaa sukupuolta olevia valvojia.

Koulun ulkopuolelle suuntautuvasta opintoretkestä ja leirikoulusta tehdään toimintasuunnitelma ja turvallisuussuunnitelma sitä varten laadittuun valmiiseen pohjaan, ks. jäljempänä kohta liitteet. Suunnitelmaan kirjataan mm. tieto aikuisista valvojista, kohde/järjestämispaikka sekä perustelut kohteen valinnalle, ajankohta ja aikataulu, matkareitti, vakuutukset, matkalle osallistuvat oppilaat, koululle jäävät oppilaat, kustannusarvio ja rahoitusmuodot. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan kuvaus matkajärjestelyistä, majoitus- ja ruokailujärjestelyistä, turvallisuusjärjestelyistä ja koululle jäävien oppilaiden opetusjärjestelyistä sekä matkan tavoitteista. Opintokäynnistä riittää turvallisuussuunnitelman tekeminen etukäteen.

Opettaja varmistaa,

- osallistujien allergiat ja muut rajoitteet, joilla on merkitystä koulun ulkopuolella oppimisen kannalta, ovat tiedossa ja niistä on ilmoitettu tarpeen mukaan yhteistyötahoille.
- oppilaiden ja huoltajien puhelinnumerot sekä muut tarvittavat yhteystiedot ovat mukana. Muita tarvittavia numeroita ovat esimerkiksi koulun ja rehtorin puhelinnumero, mahdollinen yhteistyökumppani, terveyskeskus, majoituspaikka, jos ohjelma jatkuu yli yön.
- ensiaputarvikkeet ovat mukana.

Suunnitelmassa huomioidaan myös mahdolliset koulun ulkopuolella järjestettävän toiminnan vastuuopettajan sijaisjärjestelyt. Suunnitelmaan tulee kirjata, kuka toimii koulun ulkopuolella järjestettävän toiminnan vastuuopettajana, jos luokan oma opettaja sairastuu äkillisesti esim. juuri ennen leirikoulua tai sen aikana, eikä voi osallistua leirikouluun.

Suunnitelman laatimisesta vastaa luokan/ryhmän opettaja. Oppilaat osallistuvat suunnitelman laatimiseen. Leirikoulujen osalta myös huoltajat osallistuvat suunnitelman laatimiseen. Rehtori hyväksyy suunnitelman. Lisäksi koulun ulkopuolella järjestettävän toiminnan tiedot kirjataan lukuvuoden alussa elokuussa koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Oppilaan vastuu ja velvollisuudet

Oppilaan tulee käyttäytyä koulun ulkopuolella järjestettävässä toiminnassa samojen sääntöjen ja annettujen ohjeiden mukaan kuin koulussa. Jos oppilas rikkoo toiminnan aikana koulun järjestyssääntöjä tai ei noudata hänelle opettajan tai mukana olevien valvojen antamia ohjeita, voidaan hänet palauttaa takaisin kouluun aikuisen valvojan saattamana. Oppilaan palauttamisesta aiheutuvia kuluja ei peritä oppilaalta tai huoltajilta.

Oppilaat sitoutuvat ennen leirikouluun lähtöä yhdessä sovittuihin pelisääntöihin, joiden rikkomisesta seuraa määrätyt rangaistukset. Vakavimmassa tapauksessa oppilas voidaan lähettää valvojan saattamana kotiin kesken leirikoulun. Oppilas ja huoltajat sitoutuvat yhteisiin pelisääntöihin allekirjoittamalla leirikoulu sopimuksen hyvissä ajoin ennen matkaa.

Koulu ei ole vastuussa oppilaan mukaansa ottamista henkilökohtaisista varusteista tai tavaroista, kuten matkapuhelimesta, jos ne katoavat tai rikkoontuvat koulun ulkopuolella järjestettävän opetuksen tai muun toiminnan, kuten leirikoulun aikana.

Leirikoulu

Leirikoulun suositeltu ajankohta on alkusyksy, tällöin matkan aikaisesta ryhmäytymisestä on paras hyöty oppilaille. Leirikoulun maksimikesto on viisi arkipäivää. Koulupäivien lukumäärä on määrätty perusopetuslaissa. Viikonloppuisin ei järjestetä leirikoulua. Yöjunalla matkustettaessa matka voi alkaa sunnuntai-iltana tai loppua lauantai-aamuna. Viiden vuorokauden kesto ei kuitenkaan saa ylittyä. Syksyllä toteutettavan leirikoulun suunnitelmien tulee olla pääsääntöisesti valmiit edellisen kevätlukukauden lopulla.

Leirikoulussa toteutetaan opetussuunnitelman tavoitteita. Näin on jo suunnitteluvaiheessa pohdittava toiminnan tiedolliset, taidolliset ja elämykselliset tavoitteet. Opettajalla on päätösvalta omaa opetusryhmäänsä koskevasta koulun ulkopuolella järjestettävästä toiminnasta, kuten leirikoulujen toteutumisesta. Opettajalla on myös päätösvalta siitä, missä toimintaa toteutetaan (kohde) sekä toiminnan muista järjestelyistä. Retkikohde kuitenkin valitaan ja suunnitellaan yhdessä osallistujien kanssa. Opettaja voi kieltäytyä leirikoulun järjestämisestä tai sellaiselle osallistumisesta.

Mikäli oppilaan koulu vaihtuu, esim. muuton vuoksi, hän ei voi enää osallistua entisen koulunsa järjestämään koulun ulkopuoliseen toimintaan, kuten leirikouluun. Pelkosenniemen kouluun kesken perusopetuksen tuleva oppilas voi kuitenkin osallistua oman ryhmänsä leirikouluun, jos sellainen ollaan järjestämässä, vaikka hän tai hänen vanhempansa eivät olisi osallistuneet leirikoulun tarvitsemien varojen keräämiseen. Tällaisessa tilanteessa oppilaalta tai hänen vanhemmiltaan ei voida edellyttää erillistä maksua tai lahjoitusta leirikoulun kassaan ehtona oppilaan osallistumiselle. Oppilaan ja huoltajan tulee kuitenkin osallistua käynnissä olevaan varojen keräämiseen.

Leirikoulun varainkeruu

Leirikoulu voidaan toteuttaa vain oppilaiden ja huoltajien yhteisesti keräämän rahoituksen avulla.

Leirikoulun varainkeruu vaatii suunnitelmallisuutta ja aktiivisuutta. Koululla ja opettajalla ei ole vastuuta rahainhankinnasta tai varojen säilyttämisestä. Hänen tulee kuitenkin tietää vastuuhenkilöt ja varainkeruu tavat. Leirikouluvaroista maksetaan myös mukaan tulevien valvojien matkat, pääsyliput ym. matkakulut.

Kun leirikoulua aletaan suunnitella, kutsutaan kaikki luokan huoltajat yhteiseen kokoukseen. Siitä tehdään pöytäkirja, johon kirjataan vähintään läsnäolijat, sovitut viestimisen tavat, luokkatilin omistaja ja tilin käyttöön oikeutetut henkilöt. Samalla sovitaan seuraavat asiat varainhankinnasta:

- Miten varainhankintaa tehdään?
- Miten toimitaan yli jäävien varojen kanssa? Näitä varoja ei voi jakaa oppilaiden kesken. Ne voi käyttää ryhmän yhteiseen toimintaan tai lahjoittaa johonkin kohteeseen (esimerkiksi hyväntekeväisyyteen tai koulun retkikassaan).
- Miten menetellään, jos oppilas siirtyy toiseen kouluun tai jos luokkaan tulee uusia oppilaita? Perussääntö on, ettei yhteisesti kerättyjä rahoja jaeta lähtevälle oppilaalle eikä uudella oppilaalla ole velvollisuutta osallistua kuin jäljellä olevaan keräykseen.
- Miten hoidetaan valvojiksi lähtevien huoltajien matkakulut ja vakuutukset? Huoltajien matkakulut, ruokailut, pääsymaksut ja vakuutukset maksetaan tavallisimmin leirikouluvaroista.

Leirikoulujen varainkeruussa on oppilailla oivallinen tilaisuus yrittäjyyteen liittyvien asioiden harjoitteluun. Tämän vuoksi toivomme, että oppilaat ovat aktiivisessa osassa varainkeruuta. Huoltajien tuki on toki tärkeä. Koululla järjestettävät varainkeruuseen liittyvät tapahtumat eivät ole koulun toimintaa. Niistä ovat vastuussa huoltajat, jotka yhdessä oppilaiden kanssa vastaavat järjestelyistä. Näihin kuuluvat tarvittavien lupien hankinta, järjestyksenpidosta huolehtiminen ja siivous tapahtuman jälkeen.

Jos suunniteltu luokkaretki tai leirikoulu jostain syystä peruuntuu, kerätyt varat tulee käyttää koko luokan hyväksi esimerkiksi järjestämällä leirikoulu tai luokkaretki myöhemmin tai jollain muulla luokkatoimikunnan yhteisesti sopimalla tavalla.

Pelkosenniemen kunta tukee leirikouluun lähtevää ryhmää 600 € (2025). Lisäksi ryhmä saa poissaolopäivien ajalta koululounaita vastaavan summan ruokailuja varten.

Leirikoulun kohteet

Opettaja on oikeus päättää leirikoulun kohteesta ja siellä tapahtuvasta toiminnasta. Osallistujien turvallisuus ohjaa kohteen ja toiminnan valintaa. Opettajan tehtävänä on huolehtia leirikoulun pedagogisesta perustasta. Vanhemmat eivät voi määrätä retken ohjelmaa, kohdetta eivätkä sisältöä, koska leirikoulu on aina opintokokonaisuus ja täten osa koulun toimintaa.

Leirikoulun kohteista miettiessä tulee huomioida leirikoulun merkitys osana opetusta ja ryhmäytymistä. Kohteena voi olla myös leirikoulukeskus tai nuorisokeskus. Niitä on esimerkiksi Vasatokka Inarissa, Oivanki Kuusamossa ja Santa Sport Rovaniemellä. Näissä toiminta on suunniteltu valmiiksi opetussuunnitelmaan sopiviksi, ja oppilaiden turvallisuus on huomioitu ohjelmassa. Näissäkin paikoissa opettajalla on kokonaisvastuu leirikoulusta.

Leirikoulua suunnitellessa tulee miettiä ajankäyttöä. Lähialueelle suuntautuvat matkat mahdollistavat mahdollisimman paljon toimintaa. Leirikouluajan matkustamiseen kuuluva aika tulisi olla mahdollisimman vähäinen.

Vuosiluokilla 1.–6. leirikoulun tai opintoretken kohteen tulee sijaita Suomessa.

Vuosiluokilla 7.–9. leirikoulun tai opintoretken kohteena on ensisijaisesti Suomi.

Poikkeuksen em. rajaukseen muodostavat opintoretket, jotka toteutetaan osana koulun kansainvälistä toimintaa kuten kansainvälistä ystävyyskoulutoimintaa tai Euroopan Unionin Erasmus+ -ohjelmia. Kansainväliseen toimintaan liittyvissä suunnitelmissa, järjestelyissä ja matkojen toteuttamisissa sovelletaan samoja turvallisuuteen, vastuisiin ja valvontaan liittyviä periaatteita kuin muussakin koulun ulkopuolella järjestettävässä opetuksessa tai toiminnassa. Muutoin Suomen ulkopuolelle suunnitellussa leirikoulussa tulee sille osallistuvan opettajan olla mukana ensimmäisestä kokoontumisesta alkaen. Hänen tulee olla mukana päättämässä kohde, matkasuunnitelma, aikataulutus ja varainkeruun tavat. Myös rehtorin tulee hyväksyä jo alustava suunnitelma. Tällaisella leirikoululla tulee olla erityisen painavat opetussuunnitelmaan perustuvat tavoitteet, joilla näytetään myös, miksi leirikoulu on toteutettava muualla kuin Suomessa. Matkan ohjelman on oltava tavoitteiden mukainen. Mikäli matkaan kuuluu laivamatka, tulee tämän tapahtua päivällä. Yöpymisiä laivalla ei hyväksytä.

Aina kun koulun ulkopuolella järjestettävä opetus tai muut toiminta suuntautuu Suomen ulkopuolelle, on matkan suunnittelussa ja järjestelyissä kiinnitettävä erityistä huomiota oppilaiden ja muiden matkalle osallistuvien turvallisuudesta huolehtimiseen. Matkakohteen turvallisuutta arvioitaessa, kohdemaan sijainnista riippumatta, tulee etukäteen tutustua kohdemaan turvallisuustilanteeseen ulkoministeriön ylläpitämässä Matkustustiedotteet palvelussa.

Suomen ulkopuolelle suuntautuvilla matkoilla tulee olla myös hyvät varasuunnitelmat sekä ylimääräistä rahaa erityistilanteiden, kuten lentokuljetusten peruuntumisten ja myöhästymisten tai liikennevälineen rikkoutumisen varalle. Lisäksi tulee varmistaa, että kaikille matkalle osallistuville on hankittu ennen matkan alkamista riittävä, koko matkan ajan voimassa oleva matkustajavakuutus. Kohdemaan sijainnista riippumatta, kaikista matkalle osallistuvista tehdään matkustusilmoitus ulkoministeriön ylläpitämässä matkustusilmoitus.fi -palvelussa.

Matkustusasiakirjojen tarve selvitetään hyvissä ajoin ennen matkan toteutumista. Lisätietoa matkustusasiakirjoista ja niiden tarpeesta löytyy ulkoministeriön sivuilta osoitteesta <https://um.fi/passi>

Vakuutukset

Leirikoulun aikana opettajalla ja oppilailla on voimassa samanlainen vakuutusturva kuin tavallisen koulupäivän aikana. Vakuutus ei sisällä matkatavaravakuutusta. Vakuutus ei myöskään kata leirikoulussa mukana olevia vanhempia, vaan heidät on vakuutettava erikseen luokan yhteisistä varoista.

Liitteet:

- Turvallisuussuunnitelma
- Opintoretken/ leirikoulun suunnitelma